

Η ΜΟΥΣΙΚΗ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΠΟΧΗ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ | ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΕΣ & ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 22-24, ΚΕΝΤΡΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ

ΣΥΝΟΨΕΙΣ

“Η Μουσική Στην Ψηφιακή Εποχή: Streaming & Τεχνητή Νοημοσύνη”, ήταν ένα διεθνές forum που συνδιοργάνωσε ο ΑΠΟΛΛΩΝ (ΟΣΔ συγγενικών δικαιωμάτων Ελλήνων μουσικών) και η FIM (Διεθνής Ομοσπονδία Μουσικών). Καθώς **το περιεχόμενο που παράγεται από Τεχνητή Νοημοσύνη και η κυριαρχία των πλατφορμών streaming εξαπλώνονται**, το συνέδριο εξέτασε πώς **τα μοντέλα εσόδων, τα νομικά πλαίσια και η καλλιτεχνική εργασία αναδιαμορφώνονται** σε μια ψηφιακή οικονομία που δίνει προτεραιότητα στην κλίμακα έναντι της βιωσιμότητας.

Το συνέδριο συγκέντρωσε καλλιτέχνες, επαγγελματίες της μουσικής βιομηχανίας, νομικούς, ακαδημαϊκούς, πολιτικούς, διανοητές και τεχνολόγους γύρω από τρία κεντρικά ερωτήματα:

- Πώς διασφαλίζονται **βιώσιμα και δίκαια μοντέλα αμοιβής** σε μια κορεσμένη ψηφιακή αγορά;
- Πώς προστατεύονται τα δικαιώματα των δημιουργών όταν **τα συστήματα ΤΝ εκπαιδεύονται με το έργο τους το οποίο στη συνέχεια ανταγωνίζονται;**
- Ποιος πρέπει να είναι ο ρόλος του νομοθέτη στη διαμόρφωση **ηθικής ΤΝ και δικαιότερων ψηφιακών αγορών**, χωρίς να εμποδίζεται η καινοτομία;

Στην τελική συνεδρία οι προτάσεις της ημέρας εξετάστηκαν σε πραγματικές συνθήκες, αναδεικνύοντας σημεία σύγκλισης και σύγκρουσης. Η συζήτηση κινήθηκε γύρω από τέσσερις βασικούς άξονες: μοντέλα αμοιβής, διαπραγματεύσεις βιομηχανίας vs νομοθεσίας, διαφάνεια & δεδομένα, και πολιτιστική/πολιτική στρατηγική.

APOLLON
GREEK MUSICIANS'
COLLECTING SOCIETY

C. STREAMING | ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ & ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

1. Η ισπανική εύλογη αμοιβή ως πρακτικό παράδειγμα

- Η **Paloma López Peláez (ΑΙΕ, Ισπανία)** εξήγησε πώς λειτουργεί στην πράξη το **ισπανικό δικαίωμα εύλογης αμοιβής** για την “διάθεση στο κοινό” (making available).
 - Το δικαίωμα εισήχθη στον νόμο το 2006 και οι πρώτες διανομές έγιναν το 2012 (για χρήσεις 2010–11).
 - Σήμερα είναι **σταθερό και αυξανόμενο** με ετήσιες διανομές και αυξανόμενα ποσά. Το 2024 διανεμήθηκαν πάνω από €7 εκατ.
 - Το δικαίωμα είναι **υποχρεωτικά συλλογικά διαχειριζόμενο** όταν τα αποκλειστικά δικαιώματα έχουν (κατά τεκμήριο) μεταβιβαστεί στον παραγωγό.
 - **Καλύπτει κύριους και μη κύριους ερμηνευτές (session)** - και ξένους, επειδή εφαρμόζεται εθνική μεταχείριση (όχι τυπική αμοιβαιότητα).
 - Τα έσοδα εισπράττονται από τις πλατφόρμες στην Ισπανία αλλά προωθούνται διεθνώς μέσω διμερών συμφωνιών των ΟΣΔ.

Κατά την Paloma, **το συγκεκριμένο δικαίωμα δεν αποτελεί “καταστροφή” αξίας αλλά ανακατανομή της**: οι ερμηνευτές δεν μπορεί να είναι οι τελευταίοι στη σειρά όταν μοιράζεται το εισπραττόμενο από το streaming.

2. Η πίεση στις δισκογραφικές: από αποτυχημένους συμβιβασμούς σε αγωγές & νόμους

• Ο **Horace Trubridge** (Ένωση Μουσικών ΗΒ) υποστήριξε ότι **οι διαπραγματευτικές προσπάθειες με τις δισκογραφικές για «δικαιότερο μερίδιο streaming» έχουν αποτύχει**, ιδίως για μουσικούς ηχογραφήσεων. Πρότεινε ένα στοχευμένο νομικό μοχλό πίεσης.

- Πολλά συμβόλαια ηχογράφησης περιλαμβάνουν **ρήτρα “άδειας τρίτου μέρους” (third-party licence)**, κατά την οποία οτιδήποτε λάβει η δισκογραφική από αδειοδότηση της ηχογράφησης σε τρίτο, μοιράζεται 50/50 με τον καλλιτέχνη. **Η αδειοδότηση ηχογραφήσεων σε πλατφόρμες streaming μπορεί νομικά να θεωρηθεί άδεια τρίτου μέρους.**
- Μία **ομαδική αγωγή (class action) από πολλούς καλλιτέχνες**, με αυτό το νομικό επιχείρημα, θα μπορούσε να υποχρεώσει τις εταιρείες να διαπραγματευθούν ουσιαστικά – τα δικαστήρια εξετάζουν τι λέει η

σύμβαση, όχι αν αποδίδει το business model της δισκογραφικής.

• Η **Naomi Pohl** (Σωματείο Μουσικών ΗΒ) ανέλυσε την πορεία στο Ηνωμένο Βασίλειο μετά την διερεύνηση του Streaming Inquiry.

- **Η κυβέρνηση επέμεινε σε εθελοντικές λύσεις:** κώδικες διαφάνειας/μεταδεδομένων και μια διαδικασία αποζημίωσης των δημιουργών.
- Η τελική πρόταση των δισκογραφικών (BPI) προς την κυβέρνηση περιλάμβανε **αύξηση εφάπαξ αμοιβών & per diems (που έτσι κι αλλιώς διαπραγματεύονταν ήδη τα σωματεία)**,
- προωθητικά «πακέτα» για παλαιότερους καλλιτέχνες, ώστε να αυξηθούν τα streams τους, **χωρίς όμως εφαρμογή σύγχρονου ψηφιακού ποσοστού** στα παλιά συμβόλαια.

• Σύμφωνα με το σωματείο, αυτό **δεν συνιστά αναλογική αμοιβή για μουσικούς ηχογραφήσεων ούτε δίκαιη αντιμετώπιση των κύριων καλλιτεχνών:** περισσότερα streams με πολύ χαμηλά ποσοστά ωφελούν κυρίως τις εταιρείες.

Στο ΗΒ, οι εθελοντικές λύσεις εξαντλήθηκαν. Απομένουν η νομοθετική παρέμβαση και οι στρατηγικές αγωγές (πιθανώς ομαδικές για άδειες τρίτου μέρους).

3. Αποκλειστικά δικαιώματα έναντι υποχρεωτικής εύλογης αμοιβής - ένα βαθύ ρήγμα

- Ο **Lauri Rechardt (IFPI)** επανέλαβε με σαφήνεια **την αντίθεση της δισκογραφικής πλευράς σε νέα δικαιώματα εύλογης αμοιβής για streaming**, όπως το ισπανικό:
 - Το ισπανικό δικαίωμα είναι αποκλειστικά υπέρ των ερμηνευτών, σε αντίθεση με το «κλασικό» δικαίωμα της Ρώμης για ραδιοτηλεοπτική μετάδοση που μοιράζεται ερμηνευτής/παραγωγός.
 - **Τέτοια δικαιώματα υπονομεύουν την αξία των αποκλειστικών:** ο πάροχος υπηρεσίας πρέπει να εξαγοράζει δύο πακέτα δικαιωμάτων (άδεια από label + αμοιβή μέσω ΟΣΔ), άρα η αξία του label licence μειώνεται.
 - Αμφισβήτησε εάν όλοι οι ΟΣΔ είναι τεχνικά έτοιμοι να διαχειριστούν **δισεκατομμύρια γραμμές δεδομένων χρήσης**, και επέμεινε ότι η αγοραία αδειοδότηση αποκλειστικών δικαιωμάτων (καλλιτέχνης → label → πλατφόρμα) είναι ο καλύτερος δρόμος για «δίκαιη μεταφορά αξίας» στην αλυσίδα.

Χαρακτήρισε τα απλά δικαιώματα αμοιβής ως “καταστροφείς αξίας”, επικαλούμενος ως παράδειγμα το εμπορικό ραδιόφωνο, που κατά μέσο όρο πληρώνει ~ 2% του τζίρου σε ερμηνευτές και labels.

Η θέση αυτή συνάντησε έντονη αντίδραση:

- Ο **John Smith (FIM)** αντέτεινε ότι, για τους ερμηνευτές, **τα μη εκχωρούμενα δικαιώματα της Ρώμης/WPPT είναι απτό και συχνά σημαντικό εισόδημα**, ιδίως για τους μη κύριους. Τα υποχρεωτικά δικαιώματα αμοιβής ξαναχτίζουν αξία, δεν την καταστρέφουν.
- Ο **Ioan Kaes (AEPO-ARTIS)** αντέκρουσε ευθέως τον όρο «καταστροφείς αξίας»:
 - Τα δικαιώματα εύλογης αμοιβής προσθέτουν αξία για τους ερμηνευτές ενώ **ο πραγματικός «καταστροφείς αξίας» είναι το συμβόλαιο ηχογράφησης που μεταβιβάζει τα αποκλειστικά δικαιώματα του ερμηνευτή με δυσμενείς όρους.**
 - Με όρους αποτελεσματικότητας, για κάθε € 1.000 που πληρώνει ένας ΟΣΔ, περίπου 800 € φτάνουν στους ερμηνευτές. Για το ίδιο ποσό μέσω δισκογραφικής πρέπει να εισπραχθούν ~ € 17.000 (εφόσον αφαιρούνται αποσβέσεις, προκαταβολές και ποσοστά κερδών).
 - Όσον αφορά τα δεδομένα, τόνισε ότι **πολλοί ΟΣΔ έχουν ήδη μεγαλύτερη ικανότητα επεξεργασίας από πολλές ανεξάρτητες εταιρείες** και ότι όλοι, εταιρίες και ΟΣΔ, διαχειρίζονται data και άρα οφείλουν να συνεργάζονται
- Η **Paloma López** συμπλήρωσε ότι οι ΟΣΔ ερμηνευτών ήδη χρησιμοποιούν πολύπλοκα συστήματα δεδομένων (IPD, VRDB, SCAPR) όπως λ.χ. οι Ισπανοί, άρα ο ισχυρισμός της τεχνικής ανεπάρκειας δεν ευσταθεί.

4. Διαφάνεια, δεδομένα και συμβάσεις

Πολλές παρεμβάσεις στάθηκαν στο ότι, ανεξαρτήτως μοντέλου (αποκλειστικού δικαιώματος ή εύλογης αποζημίωσης), **το σύστημα δεν μπορεί να είναι δίκαιο χωρίς διαφάνεια.**

- Ο **Philippe Gautier (SNAM-CGT Γαλλίας)** τόνισε ότι, αν η πόρτα των διαπραγματεύσεων είναι πράγματι ανοιχτή, πρέπει να συζητηθούν όλα, αλλιώς οι διαπραγματεύσεις δεν είναι σοβαρές, **όταν το μεγαλύτερο μέρος των εμπορικών όρων κρύβεται από συμφωνίες μυστικότητας (NDAs).**
- Ο **Laurent Tardif (SNAM)** παρέπεμψε στο Άρθρο 19 της Οδηγίας CDSM (υποχρέωση διαφάνειας) και σημείωσε ότι ελάχιστα κράτη μέλη το έχουν σοβαρά εφαρμόσει. Με την επικείμενη αναθεώρηση της Οδηγίας, κάλεσε για **συντονισμένη πίεση ώστε οι καλλιτέχνες να αποκτήσουν πλήρη εικόνα των εσόδων** που προκύπτουν από τα έργα/ερμηνείες τους. Επεσήμανε επίσης το πληροφοριακό κενό για τους μη κύριους ερμηνευτές - τα ISRCs δεν τους περιλαμβάνουν όλους.
- Ο **Lauri Rechartt (IFPI)** αντέταξε ότι οι εταιρείες είναι εμπορικοί ανταγωνιστές και **η αποκάλυψη των συμφωνιών με τις πλατφόρμες μπορεί να συνιστά παράβαση δικαίου ανταγωνισμού.** Στο θέμα των credits, αποδέχτηκε ότι ιστορικά υπήρξαν κενά, αλλά ανέφερε ότι το ενδιαφέρον των καταναλωτών και η ανάγκη ραδιοτηλεοπτικής/δημόσιας εκτέλεσης έχουν ήδη βελτιώσει την κατάσταση. Συμφώνησε ότι ΟΣΔ και labels πρέπει να συνεργαστούν για την ολοκλήρωση των credits.

5. Πολιτιστική ποικιλομορφία και ο λειτουργικός ρόλος του streaming

- Ο **Beat Santschi (Ένωση Μουσικών Ελβετίας)** επισήμανε πως σε μικρές αγορές όπως η Ελβετία, **το Spotify δεν έχει τοπικό προσωπικό** και οι ελβετικές playlists του παρόχου επιμελούνται σε διπλανούς κόμβους (Γερμανία). Καθώς 70-80% της κατανάλωσης μουσικής είναι πλέον μέσω streaming, **η απουσία τοπικής ορατότητας σημαίνει ότι πολλοί εγχώριοι καλλιτέχνες απλά δεν υπάρχουν στην αγορά**, άσχετα με το ύψος της ανά stream αποζημίωσης.
- Η **Xenia Iwaszko-Manning (Spotify)** απάντησε πως το Spotify επιμελείται playlists και στις τέσσερις ελβετικές γλώσσες, παρότι οι editors βρίσκονται αλλού (π.χ. Βερολίνο), κάτι που είναι συνεπές και με την μετακίνηση καλλιτεχνών προς τις μεγαλύτερες γερμανικές/γαλλικές αγορές). **Στόχος είναι ένα πολιτισμικά σχετικό προϊόν για κάθε χώρα, και αναγνώρισε τη σημασία της τοπικής ανακάλυψης.** Εξέφρασε όμως ανησυχία για τυχούσες **νομοθετημένες ποσοτώσεις/υποχρεώσεις που μπορεί να επηρεάσουν** τις επιλογές των ακροατών και συνακόλουθα τις συνδρομές.
- Ο **Ryszard Wojciul (Ένωση Μουσικών Πολωνίας)**, παρατήρησε πως το streaming έχει υποκαταστήσει το ραδιόφωνο για πολλούς χρήστες (ακούνε playlists και όχι δίσκους). Αν το δούμε ως νέα μορφή broadcasting, τότε **οι ερμηνευτές μπορούν να στηριχθούν και στα υφιστάμενα δικαιώματα ραδιοτηλεοπτικής μετάδοσης για να διεκδικήσουν αμοιβή.**

6. Πολιτική στρατηγική: WIPO, εθνικοί νόμοι και κοινή γνώμη

6.1. Διεθνής συνθήκη (WIPO/SCCR)

- Ο John Smith (FIM) υπενθύμισε ότι
 - παρά τις επίμονες προσπάθειες της GRULAC, το θέμα «Πνευματικά δικαιώματα στο ψηφιακό περιβάλλον» παραμένει στην Διαρκή Επιτροπή της WIPO (SCCR) στην κατηγορία “Άλλα Θέματα”, με τις παρεμβάσεις των ερμηνευτών να περιορίζονται σε ελάχιστο χρόνο.
 - Η εμπειρία δείχνει ότι **η πρόοδος μέσω διεθνών συνθηκών είναι εξαιρετικά αργή** (λόμπινγκ από 1920s → Σύμβαση Ρώμης 1961 → εφαρμογή σε χώρες όπως το ΗΒ μόλις το 1996).
 - Αναπτυγμένες χώρες, όπως ειδικά οι ΗΠΑ, επιμένουν ότι **αυτά τα ζητήματα πρέπει να τα ρυθμίζει η αγορά και όχι νέες διεθνείς συνθήκες.**

Το lobbying στη WIPO είναι απαραίτητο αλλά μακροπρόθεσμο. Για αποτελέσματα σε ορίζοντα μερικών ετών, πρέπει να δοθεί έμφαση σε εθνικές μεταρρυθμίσεις και κλαδικές συμφωνίες.

6.2. Εθνικές μεταρρυθμίσεις

- Η Βραζιλία (δια των **Roberto Mello & Marcos de Souza**) και η Ελλάδα (**Τάσος Κατοπόδης**) ανέδειξαν πώς το εθνικό δίκαιο μπορεί να ανακατανείμει τα συγγενικά δικαιώματα:
 - Στη Βραζιλία, στη δημόσια εκτέλεση, οι αναλογίες είναι 41,7% ερμηνευτές / 41,7% παραγωγοί / 16,6% non-featured.
 - Στην Ελλάδα, έχουμε δισκογραφικές 50% / 25% μουσικοί / 25% τραγουδιστές. Η ΠΟΘΑ διεκδικεί ένα τρίμηρες 33⅓–33⅓–33⅓. **Χωρίς πίεση στις κυβερνήσεις, οι συζητήσεις δεν θα μεταφραστούν σε αποτελέσματα.**

6.3. Κοινή γνώμη & νεολαία

- Η Maria Irene Monterroso (Ένωση Μουσικών Κόστα Ρίκα) τόνισε ότι τα σωματεία **πρέπει να απευθυνθούν πέρα από τα μέλη τους στη νεότερη, ψηφιακά εγγράμματη, “woke” γενιά (16–35):**
 - Η γενιά αυτή είναι ήδη ενεργή σε κοινωνικά ζητήματα όπως η κλιματική κρίση και τα ατομικά δικαιώματα. Αν η δίκαιη αμοιβή για τους δημιουργούς πλαισιωθεί ως ζήτημα κοινωνικής δικαιοσύνης, μπορεί να βρει ισχυρή απήχηση.
 - Ο Smith αναγνώρισε ότι, ενώ **τα σωματεία/ΟΣΔ έχουν κάνει σοβαρή δουλειά ενημέρωσης των μελών, έχουν κάνει πολύ λιγότερα για ενημέρωση του κοινού και των fans.**

7. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

- Το ισπανικό μοντέλο εύλογης αμοιβής για streaming (ER) θεωρείται από τις οργανώσεις ερμηνευτών ως λειτουργική, δοκιμασμένη λύση, όχι θεωρία. Τα στοιχεία Pro Musicae δείχνουν ότι η αγορά εξακολουθεί να αναπτύσσεται δυναμικά με την εφαρμογή των εύλογων αποζημιώσεων - άρα αυτές δεν καταστρέφουν την αγορά.
- Υπάρχει βαθύ ρήγμα μεταξύ δισκογραφικών (IFPI) και ερμηνευτών/ΟΣΔ για το αν τα δικαιώματα ER “καταστρέφουν” ή αποκαθιστούν δίκαια την αξία σε ένα σύστημα όπου τα αποκλειστικά δικαιώματα έχουν σε μεγάλο βαθμό απαξιωθεί σε αδιαφανείς, ετεροβαρείς συμβάσεις.
- Η διαφάνεια και τα δεδομένα (Άρθρο 19 CDSM, πλήρη credits, ανοιχτά στατιστικά) είναι προϋποθέσεις: χωρίς αυτά, κανένα μοντέλο δεν μπορεί να αξιολογηθεί ή να βελτιωθεί πραγματικά.
- Οι αμιγώς “εθελοντικές” λύσεις εντός της βιομηχανίας δεν τελεσφορούν σε κρίσιμες αγορές (όπως το HB). Πολλά σωματεία και οργανώσεις καλλιτεχνών στρέφονται πλέον σε νομοθετική παρέμβαση και στοχευμένες δικαστικές δράσεις.
- Η πολιτιστική ποικιλομορφία και η ορατότητα των τοπικών ρεπερτορίων υπό τα παγκόσμια μοντέλα streaming εμπνέουν ανησυχία, ιδιαίτερα για μικρές αγορές. Οι playlists, οι αλγόριθμοι και πιθανές κανονιστικές υποχρεώσεις θα είναι κεντρικά σημεία τριβής.
- Η στρατηγική του μέλλοντος θα πρέπει να είναι υβριδική:
 - συνεχές lobbying σε WIPO/UNESCO και περιφερειακούς θεσμούς,
 - εθνικές μεταρρυθμίσεις (δικαίωμα εύλογης αμοιβής, ανακατανομή συγγενικών, ρυθμίσεις TN),
 - συλλογικές συμβάσεις και συμμαχίες Σωματείων-ΟΣΔ και
 - δημόσιες καμπάνιες, ιδίως προς τη νεολαία, ώστε η απαίτηση για δίκαιη αμοιβή, διαφάνεια και πολιτιστική ποικιλομορφία να γίνει κοινωνικό αίτημα.
- Ο John Smith έκλεισε υπενθυμίζοντας ότι, αν η βιομηχανία δεν καθίσει συλλογικά στο τραπέζι με ειλικρινή διάθεση για δημιουργικές λύσεις, η πίεση θα συνεχίσει να αυξάνεται από δικαστήρια, νομοθέτες και κοινή γνώμη και η νομιμοποίηση του οικοσυστήματος του streaming θα παραμένει υπό αμφισβήτηση.